

Nedělní úvaha (kázání) na text Markova evangelia

v Lysé nad Labem, 1. neděli adventní, 29. listopadu 2020

Uzdravení v sobotu

Vešel opět do synagogy; a byl tam člověk s odumřelou rukou. Číhali na něj, uzdravili ho v sobotu, aby jej obžalovali. On řekl tomu člověku s odumřelou rukou: „Vstaň a pojď doprostřed!“ Pak se jich zeptal: „Je dovoleno v sobotu jednat dobře, či zle, život zachránit, či utratit?“ Ale oni mlčeli. Tu se po nich rozhlédl s hněvem, zarmoucen tvrdostí jejich srdce, a řekl tomu člověku: „Zvedni ruku!“ Zvedl ji, a jeho ruka byla zase zdravá. Když farizeové vyšli, hned se proti němu s herodiány umlouvali, že ho zahubí. (Bible, Markovo evangelium, 3. kapitola)

Ježíš v synagoze, freska ze středověkého srbsko-ortodoxního kláštera Visoki Dečani v Kosovu

**Vhodné je doplnit i četbou předchozího sporu o sobotu (Mk 2,23-28) a Žalmu 19 (v. 9).
Vhodná píseň je 648 či 632 z evangelických zpěvníků.**

Navštivte webové stránky našeho sboru, stáhněte si další kázání, prohlédněte fotografie, mějte přehled o aktuálním dění v evangelickém sboru v Lysé nad Labem.

www.lysa.evangelnet.cz

„Rozčilené uzdravení“, tak by se dal nazvat dnešní příběh, který začíná i končí stejně. Na začátku se na Ježíše číhá, hledá se záminka k žalobě. Na konci je úmluva o spojenectví Ježíšových nepřátel s jediným cílem. Smrtí Krista. Mezitím ovšem Ježíš mluví a uzdravuje. Říká nové věci. Ponouká k zamyšlení. Demonstruje váhu svých slov zázrakem. Jenže je to vše k ničemu. Svět kolem se už rozhodl. Pánbíčkářů netřeba, individuální přemýšlivou víru je třeba utnout hned v zárodku. Protože na lidi platí jen zákony a nařízení, jejichž principem není smysluplnost, ale probouzení strachu. A pokud tohle někdo rozporuje, je veřejným ohrožením, nepřítelem a je třeba se jej zbavit. Definitivně.

Dnešní příběh je tedy metaforou, která svět Boha slyšel, ale neposlouchal. Všimněme si, není to příběh o souboji myšlenek či filosofie, nejde o akademickou disputaci mezi náboženstvími či s ateismem. Protistrana tu nezpochybňuje Ježíšovu moc, pravdivost jeho argumentů, pravomoc danou shůry. Jen se jí to prostě nehodí, kříží to její plány, zpochybňuje její autoritu, komplikuje jí to život. Ten příběh není o víře a nevíře, vždyť farizejové „věří“, ba jsou si jisti, že Ježíš je schopen uzdravovat. Nejspíš i tuší, že jako hluboce věřící žid a pravidelný návštěvník bohoslužeb mluví a koná Ježíš skutečně ve jménu Božím. Víra v Ježíšovy schopnosti má u přítomných farizejů stejný základ jako víra čtyř přátel, kteří v jejím jménu nedávno rozbili střechu jednoho domu a vystavili se hanbě a perzekuci. Farizeje vede ovšem směrem přesně opačným. Oni tu Ježíšovo uzdravování nechtějí, resp. nechtějí tu Ježíše, byť by byl prorokem či dokonce mesiášem. Chtějí se jej zbavit.

Otázkou je proč? Vždyť jsou to Ježíšovi přirození spojenci, i oni jsou reformním hnutím zkosnatělého jeruzalémského kultu, i oni chtějí návrat k Písmu a v běžném životě viditelné důsledky víry. Proto také „oplotili“ víru systémem příkazů a zákazů vycházejících z Písma a tradice. Kde se tedy bere jejich nenávisť vůči Ježíši? Proč jsou v dnešním příběhu ochotni se dokonce spojit s herodiány, tedy stoupci pohanské prořímské politiky galilejského vládcy Heroda Antipy¹? Neexistuje skoro větší náboženské rozdílnosti než mezi herodiány a farizeji, přesto se právě tyto potenciální rivalové účelově spojují, aby Krista zahubili². Ježíš je totiž cosi jako „bílá vrána“ a prvotně se vždy hledá

¹ Stejně jako nechal jeho otec vraždit v Betlémě nemluvňátka, neváhal tento jeho syn popravít Jana Křtitele.

² Tento radikálně nenávistný postoj k Ježíši má nicméně jen část obou zmiňovaných skupin, a byť se v příběhu plánuje Ježíšova smrt, v Lukášově verzi evangelia to bude paradoxně Herodes Antipas, kdo Ježíše odmítne odsoudit. Osudným se tak Ježíši nakonec stane jeruzalémský kult a velerada (synedrium), tedy oficiální „církve“, kterou Ježíš i farizejové chtějí reformovat. V dnešním příběhu je už nicméně naznačen mechanismus, který bude uplatněn při Ježíšově procesu a především je dotaženo do extrému účelové jednání přítomných farizejů, kteří se kvůli Ježíšově smrti neváhají spojit ani s jeruzalémskými kruhy („číhali na něj, aby jej obžalovali“), jejichž soudu by Ježíše s klidným svědomím předali.

vnitřní nepřítel. Známe to z lidských dějin mnohokrát, podobně např. jednala před Bílou horou stavovská vojska s Turky a ve svém boji za náboženskou svobodu se neváhala účelově spojit s islámem pohlcujícím křesťanskou Evropu. Tak bychom mohli pokračovat, příkladů bychom našli víc než dost. Je to takový lidský standard. Pořekadlo „úcel světi prostředky“ vystihuje i jednání farizejů v dnešním příběhu. A účelem je v podobných chvílích opanování pole, vítězství vlastní platformy, hegemonie, ovládnutí, prosazení, upevnění vlastního pohledu na věc. Farizejové také později pole skutečně ovládnou, to když v soutěži o reformu Izraele vytlačí křtitelské skupiny i Ježíšovy stoupence a po pádu Jeruzaléma roku 70 položí základy současného judaismu. Budoucí napětí je přítomno už v dnešním příběhu o uzdravení.

Ježíš zkrátka provokuje farizeje tím, že je jim tak blízký. Díky této blízkosti je totiž vidět každá chyba farizejského pojetí víry. Jemné rozpory mezi Kristem a farizeji ukazují, kde se farizejská reforma vztahu s Bohem míjí s vytyčeným cílem. Dobře je to vidět právě na sobotě. Slavení dne odpočinku je zakotveno již v Desateru a dle traktátu Mišny bylo v sobotu výslovně zakázáno konat i léčebné úkony. Samozřejmě byla povolena záchrana bezprostředně ohroženého života, tou ale léčba chronicky nemocného člověka rozhodně nebyla. V tomto úhlu pohledu mohl Ježíš zkrátka se svým uzdravením ochrnutého počkat. Mohl, ale nepočkal. Proč? Z předešlého příběhu i kontextu dalších evangelií víme, že Ježíš nebyl žádný povrchní anarchista, který by jen za každou cenu rebeloval a protestoval, měl problémy s autoritou a byl sebestředným egoistou. S dnes tolik viditelnými rebely „bez příčiny“ jej zkrátka nelze srovnávat. Ježíšovi jde o to samé oč farizejům. Jeho pojetí víry je ale jiné. Víra je pro něj vztah. A vztah ničíme např. tím, **že na druhého nemáme čas**. I vztah lze (farizejsky) vymezit smlouvou a pravidly, jen je otázka, jaký vlastně takový vztah je. Vztahy dané předmanželskými smlouvami, soudními výroky, právními dohodami, střídavou péčí, genderovými pravidly či rasovými kvótami... takové vztahy cosi podstatného postrádají. Postrádají autentickou lásku. Postrádají důvěru v druhého. Postrádají cosi, co dělá vztah vztahem, říká v rozhovoru o sobotě Ježíš. Všechna ta pravidla jsou přece jen prostředky sloužící vyššímu cíli. A není-li vztah bez těchto prostředků možný, je-li dokonce bez přijetí „právních“ závazků zakázán³, je to ještě vztah? Co dělá vztah vztahem? Právní rámeček⁴

³ Napadá mne tu paralela např. se švédským zákonem o „sexuálním souhlasu“, který vyžaduje před každým milováním explicitní prohlášení obou aktérů o dobrovolnosti, jinak je automaticky považováno za znásilnění.

⁴ Dnešní doba mezilidských vztahů se v mnohém podobá farizejskému přístupu. Literou zákona se řeší téměř vše, od „rovných“ rasových příležitostí až po pohlavní variabilitu toalet. Až nás napadá, jak vůbec mohli naši předci žít ve vztazích bez všech těch právních ochran, zákonů a pravidel? Vžilo se vnímání minulosti jako doby temna, hrůzy a utrpení. Jenže ony to byly i tehdy doby lásky. I uprostřed právní nejistoty, genderové, rasové a dalších nespravedlností, vznikaly a přetrvávaly vztahy plné přijetí, opětování, důvěry a spokojenosti. To neznamená, že bychom

Ježíš nepřichází rušit jediné šabatové pravidlo, jen si všímá jejich zarážejících souvislostí. Vždyť už v době Ježíšově byly předpisy týkající se soboty nesmírně komplikované. Snažily se regulovat obsah a uspořádání sedmého dne do všech podrobností a vynutit vážnost těchto pravidel všemi morálními a administrativními prostředky. Někdy se mluví až o 1560 příkazech a zákazech. A s nimi přichází zmatek, nejistota, strach z přestupku⁵. Náhlé soustředění na cosi, co mělo být pouhým prostředkem, umanuté lpění na poslušnosti nepřehledných pravidel, to vše rozbíjí Ježíšova otázka „proč“. Proč to vše vlastně děláme? Kvůli vztahu s Hospodinem, nebo jako vyjádření strachu a poslušnosti skupině lidí, která nás podobnými pravidly ohradila, zajala a ovládla? Účel světlí prostředky? A co je účelem? „Jde ještě o spásu⁶?“ ptá se Ježíš. Jde ještě o vztah mezi člověkem a Bohem, jde ještě o víru? Ježíš je pěkně rozčilen, rozhněván. A pozastavuje se nad tím, že všechna ta „dobrá a prospěšná“ pravidla mohou být i ke *zlu* a *zabití* veškerého duchovna (*duše*). A v tomto rozlícení, skoro až mimoděk, „vyštěkne“ na přítomného ochrnutého, aby zvedl ruku. Uzdravení tu slouží jako demonstrace. Není požadováno, je však očekáváno (!); nemá být důvodem radosti, ale obžaloby z porušení pravidel. Následné uzdravení ukazuje, že Bohu jde ve vztahu o víc než jen o pravidla. Ba dokonce, že pravidla, která k ochraně tohoto vztahu sám stanovil, klidně překročí, protože jsou už nikoli jeho ochranou, ale naopak překážkou. Bohu nejde o pravidla, jde mu o člověka. A ten nyní odchází ze synagogy uzdraven, a tak trochu neví, jak k tomu přišel. Vždyť to bylo proti všem pravidlům a jeho případná víra či láska k Bohu se netematizovala ani jednou. Ježíš k němu téměř nemluvil, pouze na něm demonstroval, resp. Bůh skrze jeho uzdravení přispěl do předchozí diskuse o „náboženských“ zákonech. Dnešní příběh uzdravení není projevem nějaké automatické humanity, lásky k bližnímu. Naopak ukazuje, že láskyplný vztah či víru nelze vynutit žádnými příkazy či zákazy. Lásku lze jen projevovat, ať už pod ochranou pravidel, či jim navzdory. Svoboda víry i lásky je zde demonstrována určitou jednostranností. Bůh má rád. A uzdravený člověk odchází. Tak to s láskou bývá.

Modlitba: Bože, dej mi sílu se ptát po smyslu všech věcí. Amen.

měli právní a jiné ochrany zrušit. Jde o připomenutí, že všechny zákony a pravidla jsou pouze prostředky; jsou ochranou vztahu, který ovšem nezakládají. A v podtextu by se vždy měla ukrývat obava, zda je ještě co chránit. I pro naše vztahy platí Ježíšova provokativní otázka, nakolik jsou pravidla ještě ochranou vztahu a nakolik mohou být i jeho překážkou.

⁵ Každotýdenní hledání, v jaké fázi PES jsme a co se smí a nesmí příští pondělí, rezonují jistě v mysli nejednoho čtenáře. Ježíšovy disputace o smyslu soboty a dalších nařízení tu hluboce rezonují s naší aktuální skutečností, bylo by ale příliš zjednodušující, pojmout je jako pouhou výzvu k anarchii. Jsou spíše pátráním po smyslu, hledáním podstaty a případným odporem na základě nikoli osobní prospěšnosti, ale prospěšnosti celku. Dobrým vodičkem je vždy otázka, čemu pravidla opravdu slouží, co má být (a co ve skutečnosti je) jejich pravým účelem.

⁶ tedy o záchranu či uzdravení - u Marka obsahuje použitý řecký výraz všechny tyto významy